

Pargas stad

Stadsdirektör Patrik Nygrén

Underlag för hörande i riksdagens social- och hälsovårdsutskott 19.4.2017

Innehåll:

1	ORGANISERINGSANSVARET FÖR SOCIALVÅRDEN BÖR INTE ÖVERFÖRAS TILL LANDSKAPEN	2
2	I TVÅSPRÅKIGA LANDSKAP BÖR DET FINNAS EN NÄMND FÖR TVÅSPRÅKIGA TJÄNSTER	2
3	RÄTTEN ATT ANFÖRA LANDSKAPSBESVÄR KAN BEGRÄNSAS	3
4	ANSVARET FÖR FRÄMJANDE AV HÄLSA OCH VÄLFÄRD BÖR KLARLÄGGAS	3
5	SVENSKSPRÅKIGA TJÄNSTER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING BÖR SKÖTAS AV EGENTLIGA FINLANDS LANDSKAP	4
6	GRUNDLAGSENLIGHETEN I ÖVERFÖRINGEN AV EGENDOM FRÅN KOMMUNERNA TILL LANDSKAPEN BÖR GRANSKAS NOGGRANT	5
7	KOMMUNERNAS AKTIER BÖR INTE ÖVERGÅ TILL LANDSKAPEN	5

1 Organiseringsansvaret för socialvården bör inte överföras till landskapen

Enligt 6 § i förslaget till landskapslag ska flera mycket omfattande uppgiftsområden överföras från kommunerna och staten till de nya landskapen.

För en del av uppgifterna finns det tydliga sakargument för överföringen från kommunerna till landskapen. En del myndighetsuppgifter sköts t.ex. bättre i större enheter.

För andra uppgifters del är motiveringarna däremot inte hållbara. För en del uppgifter är det klart att överföringen till landskapen innebär en betydande risk för att invånarna får avsevärt sämre tjänster till betydligt högre kostnad för samhället. Det viktigaste exemplet är socialvården i dess helhet.

Det är inte motiverat att i detta skede av reformen överföra socialvården från kommunerna till landskapet. Till dessa finns tre huvudsakliga skäl:

1. Lokalkännedom, kännedom om klienternas förhållanden och lokalt, demokratiskt beslutsfattande är av avgörande vikt för kvaliteten inom socialvårdens olika delområden. Dessa kriterier uppfylls väl då socialvården ordnas av kommuner och inom större kommuner av lokala enheter. De går till stor del förlorade om organiseringsansvaret för socialvården överförs från kommunerna till landskapen.
2. Största delen av socialvården är till sin karaktär sådan verksamhet som inte lämpar sig för att produceras i ett sådant konkurrensbaserat valfrihetssystem som föreslås i propositionen. Inom många delar av socialvården uppnås en verkningsfull, kostnadseffektiv verksamhet bäst genom långsiktigt arbete som präglas av kontinuitet och förtroende. Det är mycket svårt att uppnå i en konkurrenspräglad produktionsmodell.
3. Gränssnittet mellan landskapet som myndighet och de olika tjänsteproducenterna inom valfrihetssystemet kan bli mycket problematiskt inom socialvården. Många klienttjänster innefattar myndighetsuppgifter i varierande grad som en del av klientförhållandet. Det blir mycket svårt att uppnå en verkningsfull, kostnadseffektiv verksamhet som helhet om olika uppgifter av denna orsak måste skötas av olika instanser.

Förslag: I detta skede av reformen bör organiseringsansvaret för socialvården kvarstå hos kommunerna.

2 I tvåspråkiga landskap bör det finnas en nämnd för tvåspråkiga tjänster

Enligt 27 § i förslaget till landskapslag ska landskapsstyrelsen i tvåspråkiga landskap tillsätta ett påverkansorgan för den språkliga minoriteten. Organet har till uppgift att utreda, bedöma och fastställa vilka tjänster landskapets språkliga minoritet har behov av på sitt eget språk och följa tillgången på tjänsterna och deras kvalitet, samt att lägga fram förslag till landskapsstyrelsen om hur tjänsterna på minoritetsspråket ska utvecklas.

Uppgifterna motsvarar uppgifterna för de motsvarande organ som för närvarande finns inom tvåspråkiga sjukvårdsdistrikt. I praktiken har denna modell inte fungerat tillfredsställande. Påverkansorganen har ingen verklig beslutanderätt, ingen egen budget och ingen underlydande professionell organisation. I praktiken har de inga effektiva metoder för att se till att deras förslag beaktas och leder till verkliga förändringar i verksamheten.

Modellen med påverkansorgan för den språkliga minoriteten lämpar sig särskilt dåligt i den föreslagna verksamhetsmodellen för social- och hälsovården. I den föreslagna modellen skiljer man på organiseringsansvaret, som bärs av landskapet, och produktionen av tjänster, som sköts av ett stort antal aktörer inom ett konkurrensbaserat system. I en sådan modell kan påverkansorganet i mycket liten utsträckning påverka själva tjänsteproduktionen.

Förslag: I tvåspråkiga landskap bör det finnas en nämnd som ansvarar för att tjänsterna på landskapets minoritetsspråk, finska eller svenska, uppfyller samma krav som tjänsterna på majoritetsspråket.

Nämnden bör ha normalt budgetansvar och en underlydande professionell organisation som bereder och verkställer dess beslut. Nämndens ordförande bör vara ledamot i landskapsstyrelsen.

3 Rätten att anföra landskapsbesvär kan begränsas

I 17 kap. i förslaget till landskapslag ingår bestämmelser om begäran om omprövning och landskapsbesvär. Bestämmelsernas innehåll motsvarar kommunallagens bestämmelser.

Landskapen kommer inte att vara enheter för lokal demokrati på samma sätt som kommunerna. Deras verksamhet kommer helt att finansieras av staten. Landskapets egen beslutanderätt kommer därför att vara mycket begränsad. Demokratiskt deltagande kommer inte att vara ett egenvärde i landskapet på samma sätt som i kommunen.

Därför är det inte heller motiverat med en lika omfattande rätt att söka ändring i beslut av landskapets organ som i fråga om kommunala beslut. En omfattande besvärsmätt ökar besvärsmrisken, förlänger de genomsnittliga behandlingstiderna och ökar de totala kostnaderna för verksamheten.

Förslag: Rätten att begära omprövning och anföra besvär över beslut av landskapets organ kan med fördel begränsas så att den endast gäller parter och andra vilkas ställning direkt eller indirekt påverkas av ett beslut.

4 Ansvar för främjande av hälsa och välfärd bör klarläggas

Enligt 7 och 8 § i förslaget till lag om ordnande av social- och hälsovård ska både kommunerna och landskapen ansvara för främjande av invånarnas hälsa och välfärd. Det är

fråga om en mycket viktig samhällsrelaterad uppgift, såväl ur ett folkhälsoperspektiv som med tanke på samhällsekonomin.

Bestämmelserna är oklart formulerade och det framgår inte tydligt vilket konkret ansvar kommunerna och landskapen ska ha. Enligt de lagförslag som ingår i propositionen kommer alla resurser, all personal och nästan all finansiering för denna uppgift att överföras från kommunerna till landskapen.

Förslag: 6 och 7 § i förslaget till lag om ordnande av social- och hälsovård bör formuleras tydligare så att det konkret framgår hur ansvaret fördelas mellan landskapet och kommunen. Kommunerna bör garanteras tillräcklig finansiering för de uppgifter som åläggs dem.

5 Svenskspråkiga tjänster för personer med funktionsnedsättning bör skötas av Egentliga Finlands landskap

Enligt 11 § i förslaget till lag om ordnande av social- och hälsovård får en del av de tjänster och uppgifter som hör till socialvården och hälso- och sjukvården samlas till större helheter till ett eller flera landskap, om det är nödvändigt för att säkerställa tillgången till tjänster och tjänsternas kvalitet samt kundernas rättigheter på grund av att uppgifterna är krävande eller att de aktualiseras sällan eller på grund av stora kostnader till följd av uppgifterna. Bestämmelser om vilka tjänster som samlas till större helheter och vilka landskap de samlas till utfärdas genom förordning av statsrådet.

Svenskspråkiga tjänster för personer med funktionsnedsättning är en sådan tjänstekategori. Det lagstadgade organiseringsansvaret finns idag hos Kårkulla samkommun. Verksamheten kännetecknas av att

- Språket är av central betydelse; verksamheten bör därför skötas av en svenskspråkig organisation, och
- Den totala volymen på svenska i Finland är så liten att den behövliga specialkompetensen endast kan upprätthållas i en organisation.

Den sakkunskap, personal, utrymmen och övriga resurser som verksamheten kräver finns idag hos Kårkulla samkommun. Det centrala verksamhetsstället finns i Pargas och samkommunen har omsorgsbyråer, boenden och andra verksamhetsställen i alla tvåspråkiga regioner i Finland. För att undvika att sakkunskap och andra resurser splittras bör organiseringsansvaret också i framtiden finnas i Egentliga Finland.

Förslag: I samband med behandlingen av propositionen är det motiverat att riksdagen förutsätter att statsrådet utfärdar en förordning med stöd av 11 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård, enligt vilken organiseringsansvaret för svenskspråkiga tjänster för personer med funktionsnedsättning åläggs Egentliga Finlands landskap.

6 Grundlagsenligheten i överföringen av egendom från kommunerna till landskapen bör granskas noggrant

Enligt 21 § i lagen om införande av landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om ordnande av räddningsväsendet ska kommunernas lösa egendom som hör till den verksamhet som omfattas av landskapets organiseringsansvar övergå till landskapen utan ersättning den 1 januari 2019.

Enligt 18 i samma lag ska samkommunerna för sjukvårdsdistrikt, specialomsorgsdistrikt och landskapsförbund likaså utan ersättning övergå till landskapen som sådana, med såväl fast som lös egendom och all sin verksamhet, den 1 januari 2019. Före det ska kommunerna täcka eventuella underskott i samkommunernas balansräkningar.

Det är fråga om en synnerligen stor egendom som enligt lagförslaget ska övergå vederlagsfritt till landskapen. I motiveringstexten anges inga egentliga motiveringar för denna synnerligen omfattande överföring av förmögenhet från kommunerna till landskapen.

Hittills har största delen av den egendom och verksamhet det gäller inte haft något egentligt marknadsvärde, eftersom det varit fråga om offentlig tjänsteproduktion. Enligt propositionen ska verksamheten dock till stor del bolagiseras och utsättas för konkurrens sedan den överförs till landskapen. Därmed kommer verksamheten att få ett marknadsvärde.

De föreslagna bestämmelserna är problematiska med tanke på egendomsskyddet enligt 15 § och den kommunala självstyrelsen enligt 121 § i grundlagen.

Förslag: Under behandlingen av propositionen i riksdagen bör den omfattande överföring av förmögenhet från kommunerna till landskapen som föreslås i 4 kap. i införelagen granskas kritiskt ur ett grundlagsperspektiv.

7 Kommunernas aktier bör inte övergå till landskapen

Enligt 21 § i införelagen ska kommunernas aktier i sådana bolag

- som kommunen äger för att ordna eller producera social- och hälsotjänster,
- vars faktiska huvudbransch är produktion av social- och hälsotjänster, och
- som enligt bokföringslagen är kommunens dotterföretag, ägarintresseföretag eller intresseföretag eller i vilka kommunernas sammanlagda ägarandel är grund för en sådan position

övergå vederlagsfritt till landskapet den 1 januari 2019.

Då största delen av produktionen av social- och hälsotjänster enligt propositionen ska bolagiseras och utsättas för konkurrens, kommer aktier i bolag som producerar social- och hälsotjänster att få ett marknadsvärde.

Med tanke på den kommunala självstyrelsen enligt 121 § och näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen är den föreslagna bestämmelsen problematisk.

Förslag: 21 § i införelagen bör ändras så att aktier som kommuner äger inte övergår till landskapet.